

Píše Luboš Merhaut

(E*forum, 07. 03. 2012)

Vydání svazku **Pravda a metoda II** s podtitulem *Dodatky, rejstříky* (Triáda 2011) sčeluje soubor uvádějící do českého kontextu základní práci moderní hermeneutiky a humanitních věd německého filosofa a filologa **Hanse-Georga Gadamera** (1900–2002), od jehož smrti v Heidelbergu, kde více než čtvrtstoletí působil, uplyne 13. března již deset let. Doplnjuje výchozí pojednání z roku 1960 *Pravda a metoda I. Nárýs filosofické hermeneutiky* (tamtéž 2010), přičemž celek v překladu Davida Mika vychází ze dvou odpovídajících svazků druhého, přehlednutého vydání Gadamerových *Spisů* (*Hermeneutik I a II*, Tübingen 1990 a 1993). *Dodatky* zahrnují texty, jež vznikly nebo byly vydány v širokém časovém období let 1940–1985 a vztahují se k autorově teorii procesů rozumění a dorozumívání univerzálního dosahu, v níž podstatnou roli hraje „zkušenost umění“ neboli souvislost mezi „hrou řeči“ a „hrou umění“, historická podmíněnost estetických norem a možnost interpretace literárního textu.

Úvodem (Mezi fenomenologií a dialektikou. Pokus o sebekritiku) k tomuto rozšiřujícímu, vysvětlujícímu a korigujícímu souboru svých spisů autor shrnuje: „Jeho obsah se člení do tří oddílů: *Předstupně* knihy, jež mohou být ve své předbívavosti mnohdy prospěšné. *Dodatky*; které vznikly v průběhu let. [...] Nejdůležitější část tohoto II. svazku obsahuje *Další rozpracování*; zčásti jsem k nim již směřoval, zčásti mne k nim pobídla kritická diskuse mých idejí. Jako jedno z dalších rozpracování mých myšlenek mi od počátku tanula na mysl zejména teorie literatury [...]. Zásadním otázkám hermeneutického rázu se však dostalo určitých nových osvětlení jak v rozpravě s Habermasem, tak opakovaným setkáním s Derridou, jejichž diskuse se zde nachází na odpovídajícím místě. Konečně oddíl *Přílohy* shrnuje exkurzy, dodatky, předmluvy a doslovy připojené k pozdějším vydáním *Pravdy a metody*. Závěr předkládaného svazku tvoří článek ‚Kdo jsem‘ napsaný roku 1973. Rejstřík společný I. a II. svazku podtrhuje sounáležitost obou svazků“ (s. 12). V zmíněném závěru pak čteme: „Vyučoval jsem především hermeneutickou praxi. Hermeneutika je především praxe, umění rozumět a činit něco srozumitelným. Je duší veškeré výuky, která chce učit filosofování. Cvičit přitom musíme zejména sluch, citlivost vůči tomu, co vězí v pojmech jako něco před-určeného, před-pojatého, předem vštípeného. [...] Svědomitost v užití pojmů vyžaduje povědomí o jejich dějinách, abychom nepropadli svévoli definování nebo vidině, že lze normovat závaznou filosofickou řeč. Povědomí o dějinách pojmů se stává kritickou povinností“ (s. 415). A končí slovy: „V ohnisku těchto zkoumání stojí vztah mezi filosofií a poezií. Přemýšlení o něm mi slouží – a nám všem může sloužit – k tomu, abychom si neustále připomínali, že Platón nebyl platónik a že filosofie není scholastika“ (s. 427).

Gadamer především dále rozvíjí svůj rozhovor, promýšlí mj. témata a pojmy pravdy a dějinnosti v humanitních vědách, sebeporozumění na cestách za smyslem, vztahy mezi filosofií a poezií, hermeneutikou a rétorikou, sémantikou či historismem, teorií a praxí, klade (si) otázky. „Je pro historika celek vždy dán tak jako text, jež má před sebou filolog? Pro filologa je text, a zejména také text básnický, dán jako pevné měřítko, které se zde nachází před každým novým výkladem. Kdežto historik musí svůj základní text, samotné dějiny, teprve rekonstruovat. [...] Smysl nějakého textu se týká toho, co chce říci. Naproti tomu smyslem nějakého dění je to, co lze vyčíst na základě textů a jiných svědectví, možná s přehodnocením vlastního záměru jejich výpovědi“ (s. 25–26). „Dialektika otázky a odpovědi zde neustává. Spíše se umělecké dílo přímo vyznačuje tím, že mu nikdy zcela nerozumíme. Chci tím říci, že přistupujeme-li k uměleckému dílu tázavě, nikdy neobdržíme takovým způsobem konečnou odpověď, že nyní již ‚víme‘. Neshledáváme v něm vhodnou informaci – a nic víc. Z uměleckého díla nelze sklízet úrodu informací, které v něm vězí, totiž tak, že je takříkajíc zcela očešeme, jak se děje v případě sdělení, která bereme na vědomí. Přijímání básnického díla, ať již probíhá prostřednictvím skutečného ucha, anebo jen oním vnitřním uchem, jež naslouchá ve čtení, se znázorňuje jako kruhový pohyb, v němž se odpovědi znovu převracejí v otázky a vyvolávají nové odpovědi“ (s. 14). „Interpret, který podal své důvody, mizí, a text promlouvá“ (s. 300).

Pravda a metoda je zároveň 18. a 19. svazkem edice **Paprsek** – řízené Robertem Krumphanzlem, Jiřím Pelánem, Jiřím Stromšíkem a Janem Šulcem –, v níž nakladatelství Triáda soustředěně zaplňuje mezery v překladech zásadních, klasických a stále aktuálních děl světové literární vědy a lingvistiky. Již úvodní titul v roce 1998 – slavná kniha Ernsta Roberta Curtia Evropská literatura a latinský středověk – vyznačil charakteristické rysy „větší“ řady (přijmeme-li pro snazší orientaci jednoduché rozlišení podle formátu a pevné vazby) v rámci této edice: promyšlenou a profesionálně realizovanou ediční a redakční přípravu, kvalitní a spolehlivé překlady (z němčiny, angličtiny, španělštiny, francouzštiny a italštiny), důkladnost a informační hodnotu doprovodných aparátů i propracovanou a přitom střídou grafickou úpravu (až na jedinou výjimku jde grafické řešení Vladimíra Nárožníka, jež po jeho smrti v roce 2002 adaptoval Václav Sokol). Chronologicky – Gustav René Hocke: Svět jako labyrint / Manýrismus v literatuře (2000, sv. 7), Meyer Howard Abrams: Zrcadlo a lampa. Romantická teorie a tradice estetického myšlení (2001, sv. 4), Jürgen Serke: Böhmische Dörfer. Putování opuštěnou literární krajinou (2001, sv. 6), Claudio Magris: Habsburský mýtus v moderní rakouské literatuře (2002, sv. 8), George Lakoff: Ženy, oheň a nebezpečné věci. Co kategorie vypovídají o naší mysli (2006, sv. 11), Jiří Pistorius: Doba a slovesnost (2007, sv. 13, usp. Zuzana Jürgens a Jiří Pelán), Emil Staiger: Poetika, interpretace, styl (2008, sv. 15, usp. Marek Vajchr), Claudio Guillén: Mezi jednotou a růzností. Úvod do srovnávací literární vědy (2008, sv. 10), Kritický sborník 1981–1989. Výbor ze samizdatových ročníků (2009, sv. 16, usp. Karel Palek; viz *echo* z 23. 3. 2011, Leo Spitzer: Stylistické studie z románských literatur (2010, sv. 17; viz *echo* z 8. 11. 2010), George Steiner: Po Babelu. Otázky jazyka a překladu (2010, sv. 20). „Menší“ řada (eseje) edice **Paprsek** k tomu zahrnuje práce Petra Fidelia (Řeč komunistické moci, 1997, sv. 2), Tzvetana Todorova (Poetika prózy, 2000, sv. 3),

Václava Černého (André Gide, 2002, sv. 5), Přemysla Blažíčka (Kritika a interpretace, 2003, sv. 12), Terryho Eagletona (Úvod do literární teorie, 2005, sv. 9), Jana Lopatky (Předpoklady tvorby, 2010, sv. 14) a naposledy opět Přemysla Blažíčka (Knihy o poezii. Holan / Toman, 2011, sv. 22). - V každém případě: vyplatí se číst a snažit se porozumět...

www.ipsl.cz